

MELİHA DOĞUDUYAL, İstanbul'da müzisyen bir ailede doğdu. Müziğe üç yaşında babasıyla başlayan Doğuduyal, önce İstanbul Belediye Konservatuarı'nda yarı zamanlı piyano öğrencisi olmuş, lise eğitiminin ardından da İstanbul Devlet Konservatuarı'na girerek piyano bölümünden Metin Ögüt'ün, kompozisyon bölümünden de İlhan Usmanbaş'ın öğrencisi olarak mezun olmuştur. Aynı kurumdan doktora eş "Sanatta Yeterlilik" derecesini elde ettikten sonra çalışmalarını Hollanda Lahey Kraliyet Konservatuarı'nın kompozisyon bölümünde Theo Loevendie, Louis Andriessen ve Gilius van Bergeijk'in ustalık (masterclass) sınıflarında sürdürmüştür.

Doğuduyal, besteci, piyanist, eğitimci kimliğiyle uluslararası çağdaş müzik çevrelerine müzikal yaratıcılığı ve çok yönlü yeteneğiyle takdir görmüş bir sanatçıdır. Yurtiçi ve yurtdışında pek çok prestijli müzisyen ve sanatçı ile çalıştı. Seminer, panel, radyo/TV programlarına, uluslararası müzik festivalleri kapsamında önemli projelere katıldı. UNESCO Uluslararası Besteciler Rostrumu (1999, 2001Paris), UNESCO "Nazım Hikmet Yılı" (2002 Amsterdam, Leiden, Zwolle), "Femmes au Clavier" (2003 Brüksel), Uluslararası Akdeniz Çağdaş Müzik Günleri (2003, 2004, 2008 İstanbul), "International Mediterranean Literature Festival" (2004, 2005, 2009 Amsterdam/Rotterdam), 17. Avrupa Müzik Okulları Sempozyumu (2004 Sneek/Hollanda), "Galway Cathedral International Festival" (2005 İrlanda), "Doğumunun 250. Yılında Mozart" (2006 Uluslararası İstanbul Müzik Festivali), Visby Uluslararası Besteciler Merkezi'nde "Artist in Residence" (2007 Gotland /İsveç), "I Turchi" (2009 Padova, Lucca /İtalya), "la Saison de la Turquie en France" (2010 Strasbourg), "Dutch Delight" (2012 İstanbul /Ankara /Amsterdam), "ISCM World Music Days" (2009 İsveç, 2014 Polonya) bu etkinliklerden bazılarıdır.

Doğuduyal, 1979-1983 yıllarında İstanbul Belediye Konservatuarı'nda korepetitör olarak görev yapmış, 1984-1991 arası İstanbul Devlet Tiyatrosu'nun müzikallerinde piyanist ve müzik direktörü olarak çalışmış, 1983'den 1996'ya dek Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda öğretim görevlisi olarak piyano, solfej ve armoni dersleri vermiştir. Sanatçının solo enstrümandan orkestraya, geleneksel Türk çalgılarından elektronik müziğe, çocuk şarkılarından tiyatro ve film müziklerine dek uzanan geniş bir yelpazede 50'nin üstünde bestesi bulunmaktadır.

MÜZİK BİLİMLERİ DİZİSİ / 5

MÜZİKTEN SÖZE

MELİHA DOĞUDUYAL

Bağlam Yayınları 429
İnceleme/Araştırma 291
Müzik Bilimleri Dizisi-15
ISBN: 978-605-9911-24-5

Müzik Bilimleri Dizisi Editörü:
Vural Yıldırım

Meliha Doğuduyal
Müzikten Söze

© Bağlam Yayıncılık
© Meliha Doğuduyal

Birinci Basım: Eylül 2016
Kitap Tasarımı: Canan Suner
Kapak Görseli: Meliha Doğuduyal- *Uçurum* (2008),
Kadın Sesi İçin, Partisyon Sayfa 5
Baskı: Avcı Ofset
Davutpaşa Cad. İpek İş Merkezi No: 6/13
Davutpaşa-Topkapı/İstanbul

Yayınevi Sertifika Numarası: 11081
Matbaa Sertifika Numarası: 12001

BAĞLAM YAYINCILIK Ankara Cad. 9/1 34410 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 513 59 68 / 244 41 60 Tel-Faks: (0212) 243 17 27
Web: www.baglam.com e-mail: baglam@baglam.com

*Bu kitabı rahmetli babam, deęerli müzisyen
Mahmut Doğuduyal'ın anısına ithaf ediyorum.*

Müziği anlamak hiç de zor değil. İnsanı anlamak zor.

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	15
Giriş.....	21
Besteci-Yapıt-Dinleyici Üçgeninin Karakteristikleri	29
Çağdaş Türk Müziğinin ve Bestecisinin Durumu	73
Bir Portrenin İçinden: 80. Yaşında György Ligeti	93
Besteci Elektronikçe Kulak Veriyor: Nereye Gidiyoruz? 109	
19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Yenileşme Hareketlerinin Müzik Yaşamına Etkileri	153
Sözden Müziğe	177
Ağaçlar da Ağlar	193
Aynalar	199

“Melihâ bana ilk bestesini çaldığında, kendi yazdığına kendi de şaşırmış gibiydi. Uzaklardan, bilinmeyen bir yerlerden gelmiş seslerdi duyduğu. Bu çok iyiydi. İyi bir besteci kendi yaratısına şaşırmalı. Çünkü müzik insanın ötesindedir. Bugün, Melihâ’nın bütün o sonraki çalışmalarında aynı gizemi hissediyorum: bilinmeyen bir yerlerden gelme duygusu hâlâ canlılığını koruyor benim için.”

İlhan Usmanbaş

*Müzik
düzenidir bazı anların
zamansız
ve bir o kadar şimdiye ait*

ÖNSÖZ

Defterler dolusu notlar tutmuş gizli günlükçü bir müzisyen olduğumu söyleyebilirim. Müzik üstüne değinmeler kadar müziğin sonsuzluğu içinde yaşanmış anlarla dolu, müzik-edebiyat arasında, parçalı yazılardan oluşan günlükler. Bazen yaratıcısı, bazen uygulayıcısı, bazen de eğitimcisi olarak müzikle, özellikle de klasik müzikle geçirdiğim ve hâlâ geçirmekte olduğum (müzik) yaşamımı yansıtan birer aynadır bu defterler.

Bunlar bildik tarz ve türlerde yazılmış günlüklerden ziyade sanat, edebiyat ve çeşitli kavramlar hakkındaki düşüncelerin açılımlarının bulunduğu, sanat eserlerinin oluşumu ve gelişimi ile ilgili gözlem, duygu ve düşüncelerin yer aldığı, yaşadığım müzik olaylarından kesitleri, bu müzik olaylarına, kişilerine ve sorunlarına yönelik izlenimlerimi aktardığım metinlerden oluşan güncelerdir. Genellikle de müzik yapıtları - müzik yapıtlarım ve besteciler - besteciliğim üzerinden şekillenen müzik günceleri.

Bugüne kadar gerçekleştirdiğim projeleri, tutmuş olduğum bu notları temel alarak hazırladım: çeşitli makaleleri, köşe yazılarını, seminer/panel konuşma metinlerini, verdiğim derslerin notlarını, bestelerimin kavramsal çerçevelerini... Bu yazıların bazıları gazete ve dergilerde yayınlanmış, internet ortamında paylaşılmıştı. Daha büyük kitlelere ula-

şabilmek ve de çalışmalarımı arşivleyebilmek amacıyla yazdıklarımı toparlamaya ve bir kitap haline getirmeye karar verdim. İşte elinizde tuttuğunuz bu kitap, bu güncelerdeki notlardan yola çıkarak farklı zamanlarda kaleme aldığım makalelerden, köşe yazılarımdan, seminer/panel konuşma metinlerimden oluşan bir seçki sunuyor.

Müzikten Söze, müziğe sözün, düşüncelere müziğin karıştığı temaların işlendiği metinlerden oluşan bir kitap. Okuyucusunu müzik dünyasında renkli ve ‘çok sesli’ bir yolculuğa çıkartırken, bir yandan da yaşamı müzikle anlamlandırmak için yollara düşen sanatçıların yoran, yıkan, ‘öldürmüyorsa güçlü kılan’ tüm sınavlardan geçtiği yaratma serüvenlerine tanıklık ettiriyor.

Sayfalar arasında dolaşırken, müziğin sadece işitsel imgelerle kurulu, insana duyusal zevkler veren bir alan olmadığını, bireyin entelektüel yanına da hitap ettiğini göreceksiniz. Farklı müzik kültürleriyle tanışacak, farklı müzik türlerini tanıyacaksınız. Müziğin değişik yaşamları anlamada, kavramada ve onlara anlayışla yaklaşımda anahtar hüviyetinde olduğunun farkına varacak ve müziği bir kere daha kutsayacaksınız. Çünkü müzik ebedidir.

İnançlarımız, beğenilerimiz, beklentilerimiz farklı da olsa, J.S. Bach, Mustafa İtri, Miles Davis gibi büyük ustaların müziklerinden dinlenen bir parçanın hepimiz üzerindeki etkileri benzerdir. Bedensel, ruhsal ve zihinsel açıdan. Mozart, John Coltrane, bir Uzun Hava... ne bir tanesi daha fazla ne öteki daha az değerlidir. Her birisinde ister yüzeysel ister temele ilişkin birtakım yakınlıklar buluruz. Çünkü hepsi insancıl örnekçelerden yola çıkarlar. Ortaya çıkan müzikleri aynı iyi niyetle dinlemek, en azından önyargıyla yaklaşmamak, dinleyici olarak hepimizin ‘açıklık’ düzeyini yükseltecektir.

Tüm bu ürünlerin kendine has dilini kavrayabilmemizde en iyi yol kuşkusuz dinleme edimidir. Ancak, dinlemeyle birlikte bir eserin yaratma ve yorumlama sürecinin işleyişi hakkında bilgi sahibi olmak da o müzikle aramızda daha derin bağlar kurmamızı sağlar. Müzik kavramları ve terimleri üstüne edinilecek her bilgi, müziği bir başka bakış açısıyla algılamamıza ve yorumlamamıza yardımcı olacaktır. Bu nedenle, müzikte duyduklarımızı daha iyi anlamak ve anlamlandırmak için müziği dinlemenin yanı sıra okumak da gerek. Müzik dinlemek nasıl hayal gücü alanımızın sınırlarını genişletip derin bir deneyim zenginliği sunuyorsa, müziği okumak da düşünce biçimimizde zenginlik yaratıp zihnimizde değişik çağrışımlar başlatır.

Bu bağlamda, *Müzikten Söze* yalnızca müzikle uğraşanların değil, entelektüel anlamda meraklı, duygulara açık, sanatla ilgili ve farklı müzik kültürlerini incelemeye ve öğrenmeye istekli herkesin ilgisini çekecek bir kitap. İçeriğini de bu amaç doğrultusunda, herkesin müzikle ilişkisinin biçimine, derecesine, kapsamına ve yönüne göre oradan bir şey alacağı, bir şey edineceği, bir şey kazanacağı yazılardan oluşturdum. İşlediğim birçok konunun bugün de güncelliğini koruduğunu düşünüyorum.

Müzikten Söze'de özgürce dolaşın. İstedikiniz sayfadan okumaya başlayabilirsiniz.

Müziği yaşamanız ve yaşatmanız dileğiyle. İyi keşifler.

Meliha Doğuduyal

2016